

Hebben ganzen invloed op het aantal weidevogels?

Jan Mooij

Kolganzen en brandganzen, 8 januari 2022, Eempolder | Rob Prinzen

Er is op dit moment aandacht voor de schade die overwinterende ganzen aan kunnen richten. Een aantal provincies is samen met organisaties van boeren en jagers bezig met een plan om dit probleem gezamenlijk aan te pakken. De provincie Utrecht heeft in dit kader een pilotproject gestart in de Eempolders. Met lasers, drones, gaskanonnen en nog meer worden van januari tot en met april alle ganzen georganiseerd verjaagd.

De Eempolders zijn een belangrijk broedgebied voor weidevogels. Dat roept natuurlijk de vraag op wat de invloed van dit verjagen op het aantal weidevogels is. Een belangrijke voorwaarde voor een goed weidevogelgebied is rust. De bij het verjagen van ganzen gebruikte methoden zijn niet bepaald bevorderlijk voor die rust. Door voorstanders van verjaging wordt vaak gesteld dat de aanwezigheid van grote aantallen ganzen storend is voor de broedende weidevogels. Ook kan de structuur van de grasmat veranderen, met mogelijk een negatieve invloed op met name de dekking voor nesten en jonge

vogels. Onderzoeken naar de interactie tussen weidevogels en ganzen (Kleijn et al 2011, Madsen et al 2019, Moonen et al 2023) wijzen erop dat er weinig tot niets gebeurt, maar dit is zeker niet algemeen geaccepteerd.

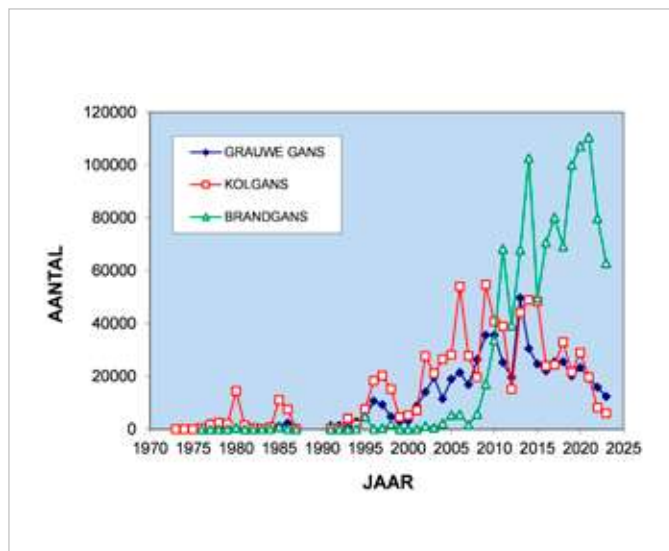
Onuitvoerbaar

Een ideaal experiment om dit nader te onderzoeken zou zijn om in een gebied met weidevogels plotseling een groot aantal ganzen te introduceren. Op die manier zou het effect waarschijnlijk te zien moeten zijn. Daarbij moeten natuurlijk wel het weer en andere omstandigheden constant worden gehouden. Een dergelijk experiment is vanzelfsprekend onuitvoerbaar. Maar als we kijken naar het aantal ganzen in de westelijke Eempolders in de loop van de jaren zien we dat tussen 2005 en 2015 dit aantal bijna tien keer zo groot wordt (figuur 1). Dit is natuurlijk niet helemaal zoals je zo'n experiment zou willen uitvoeren (je zou het sneller willen doen en ook geen drie soorten ganzen op bijna hetzelfde moment), maar het gaat toch aardig in de richting. In ieder geval lijkt het niet

eenvoudig om een betere benadering te vinden die in de praktijk bruikbaar is. Daarom heb ik gekeken hoe de aantallen weidevogels in de maanden april, mei en juni veranderen in de loop van de tijd. Een eventuele invloed van het aantal ganzen op de aantallen weidevogels zou dan zichtbaar kunnen worden, mits er niet te veel storende andere factoren zijn. Omdat de aantallen per jaar sterk kunnen variëren door bijvoorbeeld het weer (in een maand hebben wij meestal maar twee tellingen) heb ik het voortschrijdend gemiddelde over vijf jaar gebruikt.

Resultaten

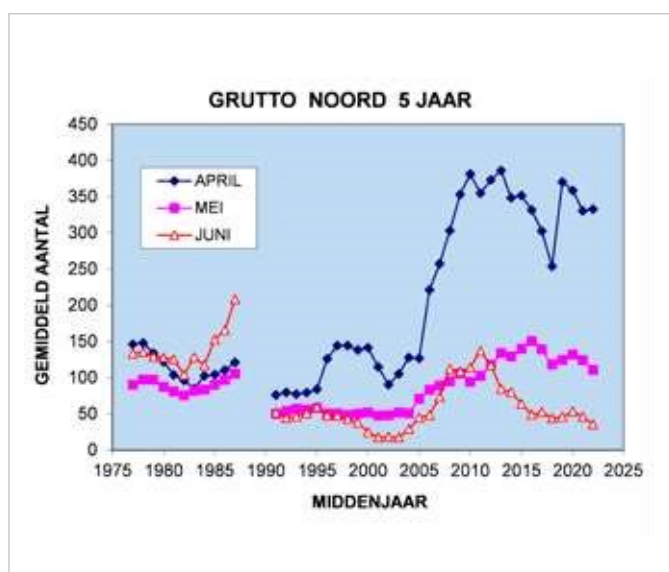
De figuren 2 en 3 geven de resultaten voor de Grutto. De aantallen in april worden sterk beïnvloed door grote groepen die vooral uit doortrekkers bestaan. In mei zien we in Eempolder Noord een toename tussen 2005 en 2015, waarna de aantallen stabiliseren. In juni zien we daar ook een toename, maar vanaf 2015 is er weer een afname. In Eempolder Zuid zien we in mei vanaf 2000 een lichte toename en vanaf 2015 een lichte afname.

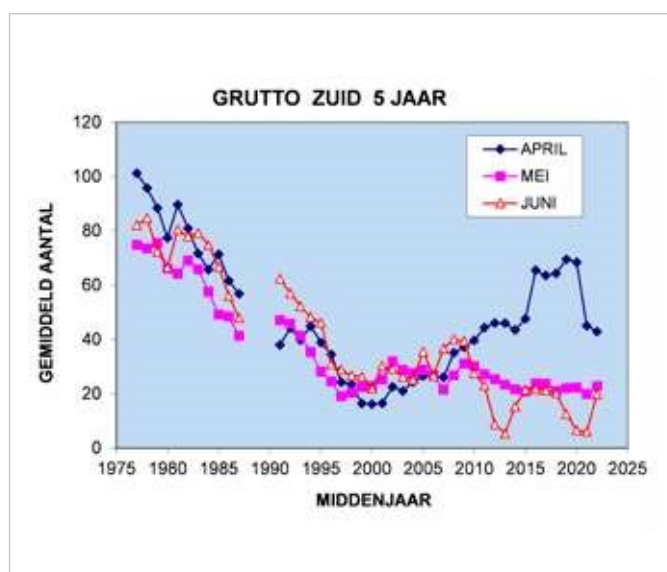
Figuur 1. Totale aantallen van de drie soorten ganzen per jaar.

Brandganzen, 24 april 2024, Eempolder | Rob Prinzen

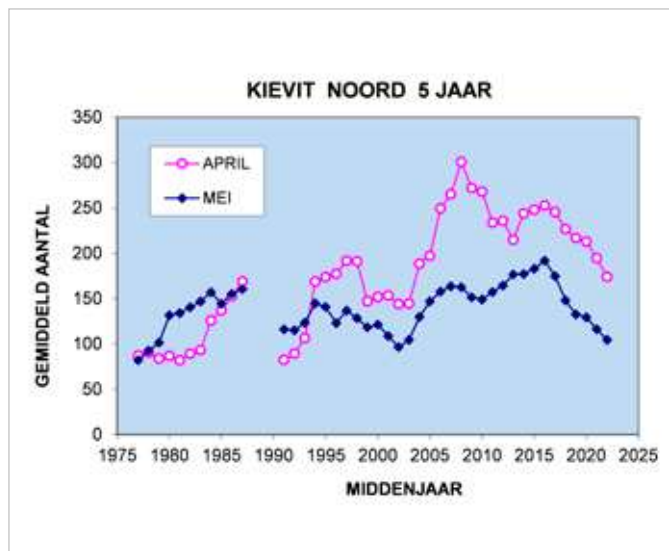
Figuur 2. Voortschrijdend gemiddelde over 5 jaar van het aantal Grutto's in april, mei en juni in telgebied Noord.

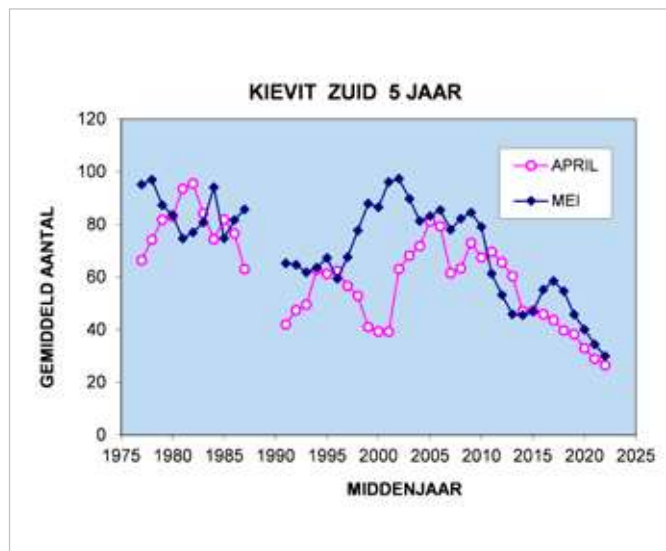
Figuur 3. Voortschrijdend gemiddelde over 5 jaar van het aantal Grutto's in april, mei en juni in telgebied Zuid.

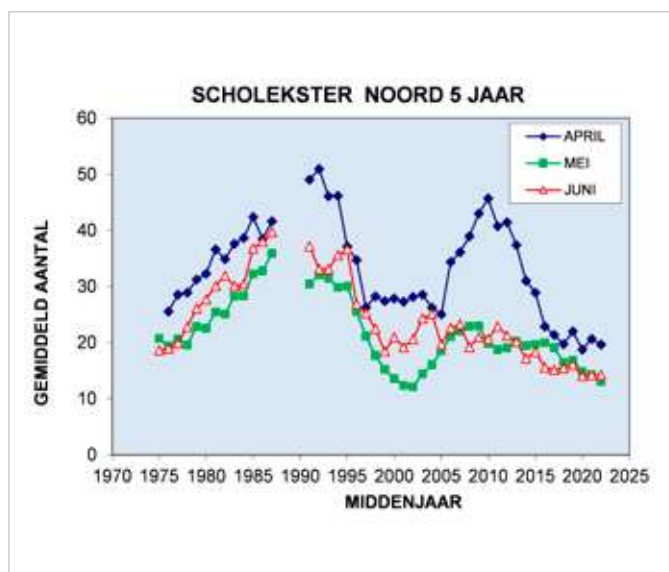
Scholekster, 1 juni 2023, Eempolder | Andrea Rietbergen

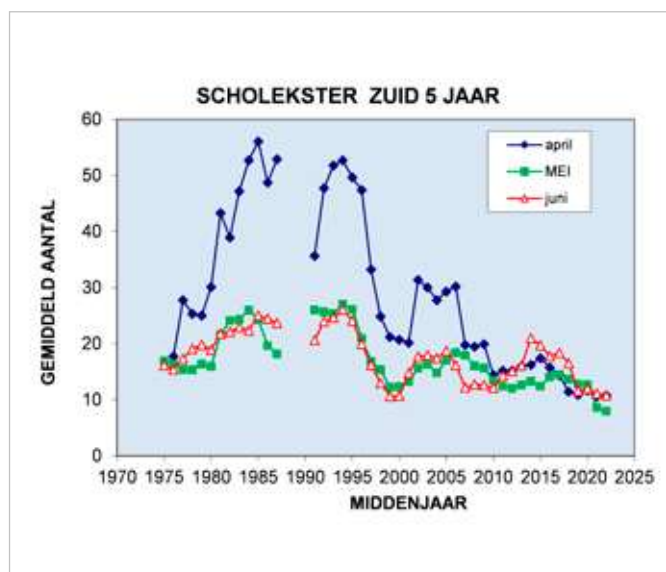
Figuur 4. Voortschrijdend gemiddelde over 5 jaar van het aantal Kieviten in april, mei en juni in telgebied Noord.

Figuur 5. Voortschrijdend gemiddelde over 5 jaar van het aantal Kieviten in april, mei en juni in telgebied Zuid.

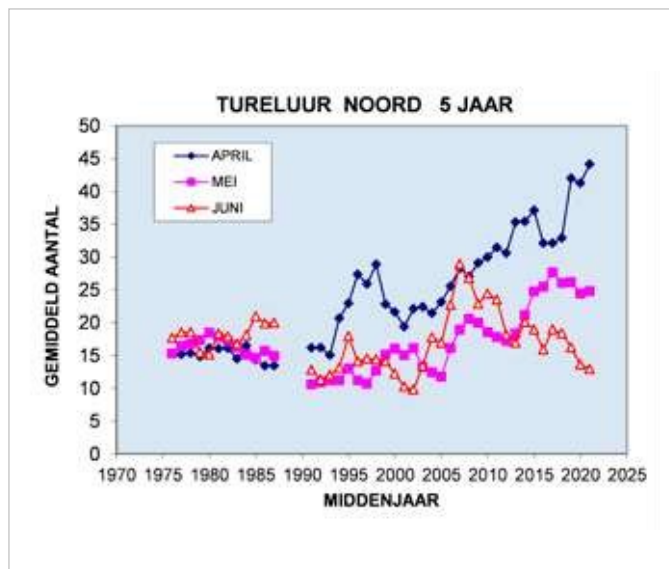
Figuur 6. Voortschrijdend gemiddelde over 5 jaar van het aantal Scholeksters in april, mei en juni in telgebied Noord.

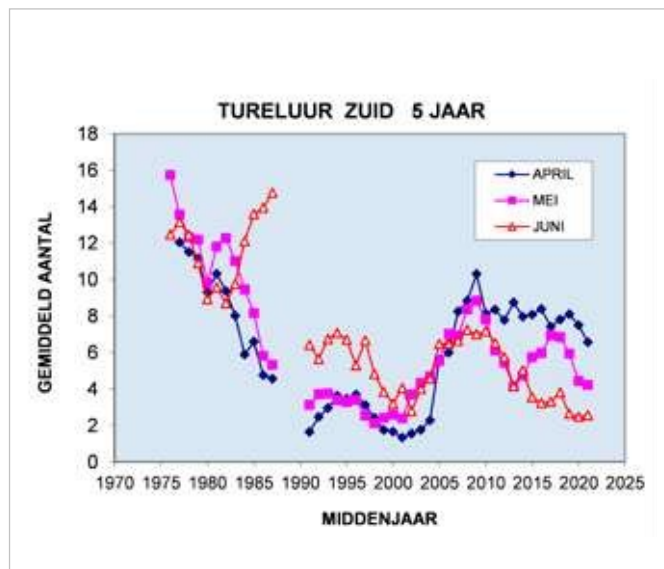
Figuur 7. Voortschrijdend gemiddelde over 5 jaar van het aantal Scholeksters in april, mei en juni in telgebied Zuid.

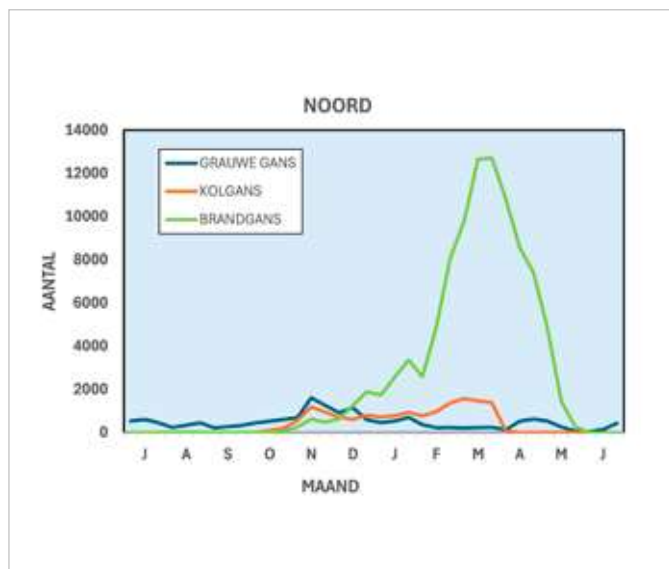
Van links naar rechts: Kempshaan, Grutto en Tureluur, 11 maart 2025, Eempolder | Linda Zander

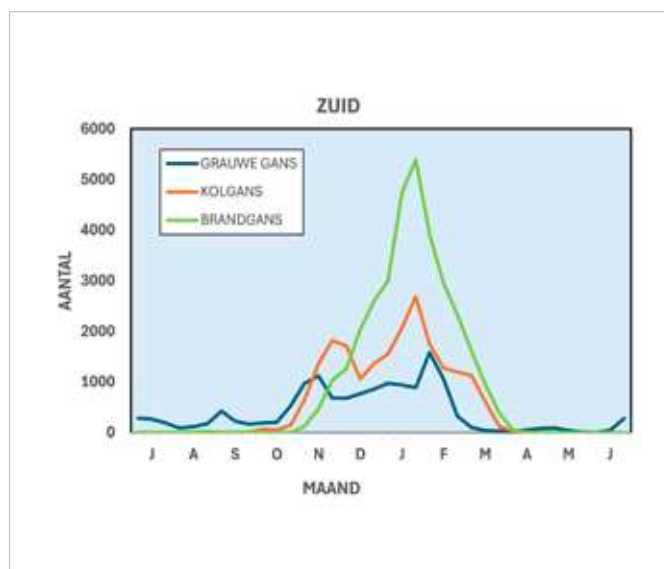
Figuur 8. Voortschrijdend gemiddelde over 5 jaar van het aantal Tureluurs in april, mei en juni in telgebied Noord.

Figuur 9. Voortschrijdend gemiddelde over 5 jaar van het aantal Tureluurs in april, mei en juni in telgebied Zuid.

Figuur 10. Gemiddeld aantal ganzen per decade voor de jaren 1970 tot en met 2022 in telgebied Noord.

Figuur 11. Gemiddeld aantal ganzen per decade voor de jaren 1970 tot en met 2022 in telgebied Zuid.

Grutto's, 12 maart 2024, Eempolder | Bart Legemaat

In juni slingeren de aantallen nogal vreemd. Bij de Kievit (figuren 4 en 5) lopen de aantallen in Noord in april en mei vanaf ongeveer 2000 op. Vanaf 2010 (april) en 2015 (mei) dalen ze weer. In Zuid is er een duidelijke stijging rond 2005 (in april wat later dan in mei), waarna de aantallen vanaf 2010 (mei) of 2015 (april) weer gaan dalen. In juni komen de eerste trekkers alweer aan en is er geen zinnig patroon meer te ontdekken.

Voor de Scholekster (figuren 6 en 7) zien we zowel in Noord als in Zuid een minimum rond 2000 en een maximum rond 2010, gevolgd door een daling.

Bij de Tureluur (figuren 8 en 9) zien we in Noord een toename vanaf 2000. Alleen in juni is er een maximum rond 2005, met een duidelijke afname daarna. In Zuid is er in alle maanden een snelle stijging tussen 2000 en 2010. Daarna nemen de aantallen weer af, het minst in april en het meest in juni.

Vergelijken

Deze ontwikkelingen kunnen we nu vergelijken met het aantal aanwezige ganzen. Figuur 1 geeft de totale aantallen ganzen per jaar. Daarnaast geven figuren 10 en 11 de gemiddelde aantallen ganzen per decade in Noord en Zuid voor de jaren 2017 tot en met 2022, dus voor de gecoördineerde verjaagacties begonnen. Om te beginnen valt bij vrijwel alle soorten weidevogels op dat er een sterke toename optreedt in de periode 2000 tot 2010. In de precieze timing zijn er overigens wel wat verschillen. Dit komt overeen met de periode dat de Grauwe Gans en de Kolkans in de westelijke Eemponders sterk gaan toenemen. Kunnen wij hieruit concluderen dat deze ganzen zorgen dat er meer weidevogels komen? Het lijkt wat onwaarschijnlijk, zeker gezien de grootte van het effect. Het schijnt dat in deze

periode de waterhuishouding van het reservaat op orde is gebracht (mededeling Jan Roodhart). Dit zou een verklaring kunnen zijn, maar het effect treedt ook op in Zuid waar veel minder reservaatgebied is.

Kort gehouden

Een mogelijke invloed van met name de Brandganzen in het reservaat zou een verminderde dekking voor de nesten en jongen zijn, doordat het gras heel kort wordt gehouden. Bij de Grutto zien we dat de sterke toename van Brandganzen rond 2010 geen invloed lijkt te hebben op de aantallen in mei. Als de vestiging van broedvogels door de stijgende aantallen Brandganzen duidelijk belemmerd zou worden, mag je in mei zeker een daling verwachten. Vanaf half mei zijn de Brandganzen verdwenen. De daling in juni kan dus hooguit door ganzen veroorzaakt zijn als hij het gevolg is van een biotoopverandering door ganzenvraat. Brandganzen hebben een korte snavel en eten bij voorkeur daarom kort gras. Ze komen in grote aantallen voor, met name in het reservaat. Daardoor blijft het gras in delen van het reservaat erg kort, wat mogelijk tot onvoldoende dekking voor de nesten van weidevogels leidt. Deze nesten worden daardoor gevoeliger voor predatie. Het blijkt echter dat als het gras in het voorjaar gaat groeien de Brandganzen dat niet kunnen bijhouden. Ze concentreren zich steeds meer op stukken die langzamer groeien. Dit leidt tot variatie in de hoogte van het gras, wat weidevogels in staat zou kunnen stellen om de juiste plekken voor hun nesten te kiezen. Ook kunnen de jongen dan hun beste biotoop vinden.

Eerder vertrekken

Er zijn ook andere verklaringen voor de daling in juni mogelijk. Als het broeden van de Grutto (en andere weidevogels)

mislukt, vertrekken de oudervogels uit het broedgebied. In dit geval is een vroeg vertrek dus een slecht teken. Het is ook mogelijk dat door verandering van het klimaat het broedseizoen naar voren geschoven is. Als de jongen eerder vliegvlug zijn, vertrekken de ouders ook eerder. De trend van een vroeger vertrek is al sinds de jaren tachtig te herkennen. In die tijd zagen wij regelmatig Grutto's in augustus. Nu is een Grutto begin juli al een bijzonderheid. Op zich is de vervroeging dus geen aanwijzing voor een negatief effect van ganzen. De toename van de ganzen begon pas veel later. Het constant blijven van de aantallen in mei wijst erop dat de stijging van het aantal ganzen bij de meeste weidevogels niet geleid heeft tot problemen bij de vestiging van weidevogels. De uitzondering is de Kievit. De daling in juni treedt zowel in Noord als in Zuid op. In Zuid zijn vanaf begin april geen significante aantallen ganzen meer aanwezig (figuur 11). Het is moeilijk voor te stellen dat de relatief kleine aantallen ganzen in Zuid na twee maanden nog een merkbare invloed hebben op de vegetatie. Er moet dus iets anders aan de hand zijn. Voor de afname in Noord is het minder duidelijk, maar ook daar kan natuurlijk dezelfde oorzaak als in Zuid actief zijn.

Conclusie

Alles bij elkaar geven de resultaten van de Eempolder tellingen geen aanwijzingen dat de toename van het aantal ganzen een negatieve invloed heeft gehad op het aantal broedende weidevogels. Gezien het grote aantal mogelijk storende factoren is ook niet met zekerheid te zeggen dat de toename van het aantal ganzen géén invloed heeft.

Literatuur

- Mooij, J. (2023). De vogels in de westelijke Eemponders 2015-2020. Uitgave 320
- Mooij, J. (2024). Gevolgen van het verjagen van ganzen in de Eemponders, De Korhaan 58 (4): 27-32.
- Kleijn, D., J.J. van der Hout, H.A.H. Jansman, R.J.M. van Kats, E. Knecht, D. Lammertsma, G.J.D.M. Müskens & T.C.P. Melman (2011). Hebben Grauwe ganzen een negatief effect op weidevogels? Wageningen: Alterra-rapport 2233.
- Moonen, S., J. Ludwig, H. Kruckenberg, G.J.D.M. Müskens, B.A. Nolet, H.P. van der Jeugd & F. Bairlein (2023). Sharing habitat: Effects of migratory barnacle geese density on meadow breeding waders. Journal for Nature Conservation, volume 72.
- Madsen, J., L.K. Marcussen, N. Knudsen, T.J.S. Polsky, & K.K. Clausen (2019). Does intensive goose grazing affect breeding waders? Ecology and Evolution, 9 (24).